

Ministère de l'Enseignement Primaire, Secondaire et Professionnel

KISWAHILI

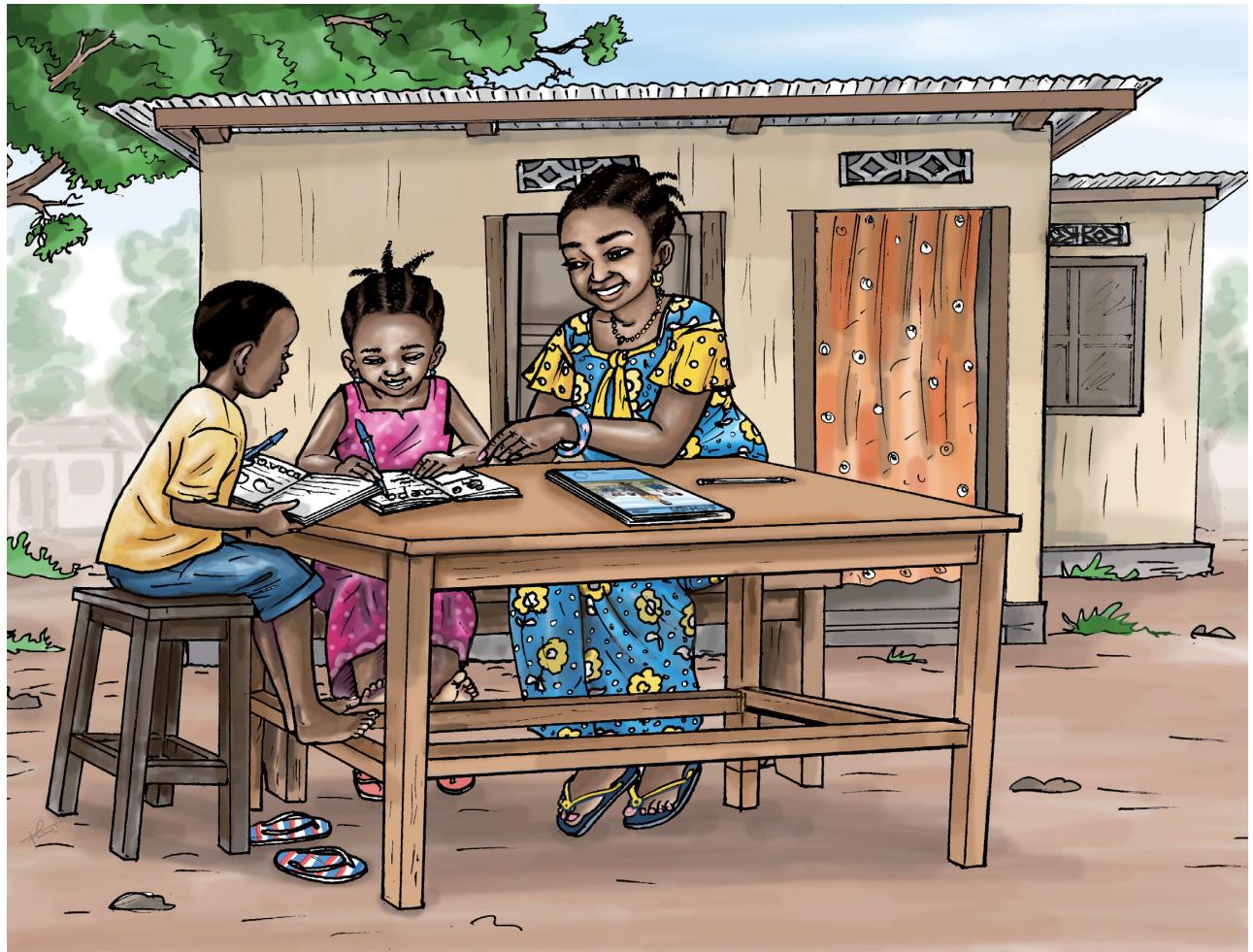
KUSOMA NA KUANDIKA Buku ya mwanafunzi

1

KUSOMA NA KUANDIKA

Buku ya mwanafunzi

Direction des Programmes Scolaires et Matériel Didactique

YALIYOMO

UTANGULIZI	1
INGILIO	2

KIPINDI CA 1: KUISHI VIZURI NAFASI YAKO

Juma ya 4 : Uwanja wa masomo	4
Juma ya 5 : Jamaa ndogo	8
Juma ya 6 : Jamaa kubwa	12
Juma ya 7 : Nyumba yetu	18
Juma ya 8 : Aina za mavazi	24

KIPINDI CA 2 : KUKINGA MAZINGIRA

Juma ya 10 : Sehemu za mwili	32
Juma ya 11 : Usafi wa mwili	38
Juma ya 12 : Magonjwa	44
Juma ya 13 : Vituo vya afya	50
Juma ya 14 : Aina ya vyakula	56
Juma ya 15 : Upishi	62

KIPINDI CA 3 : KUKINGA MWILI WAKO

Juma ya 17 : Wacuruizi, wanunuzi na kazi zao	70
Juma ya 18 : Kuuza na kuuzisha sokoni	76
Juma ya 19 : Aina za mavazi	82
Juma ya 20 : Rangi	88
Juma ya 21 : Nyama za ufugo	94

DIBAJI

Kifungo cha mwisho ya kanuni ya tano ya sheria muhimu ya mafunzo ya taifa, inchini ya Kidemokrasia ya Kongo, kinajulisha kwamba, maadibisho ya shule ina ukomo ya kuelimisha kimuhimu na kiusawa kila mtu kusudi ya kumfanya awe mwenye mafaa kwake yeche mwenyewe, pia kumuingiza ndani ya shirika.

Kwa kufikia ukomo hii, yapashwa, kwa mwisho ya masomo ya msingi, mtoto mkongomani aelewé, kusoma, kuandika, kuhesabu, kusikiya na kusema kwa luga la kikingomani na kifaransa.

Kwa hivi, hadi leo tena, kuna mwanafunzi anaye maliza masomo ya msingi na angali bado na magumu kati ya usomi-mwandiko; uwezo aliopata katika majifunzo ya kusoma na kuandika haifike kwenye kiwango za kanuni ya kimataifa.

Tokeo hii, inahakikisha na mitiani mbalimbali ya taifa (TENAFEP) na ya kimataifa (EGRA). Kiwango ya chini ya mafanikio inayo rikodiwa katika elimu zingine za shule, inazingatiwa kuwa matukio mbovu, ya wanafunzi, kukosa ujuzi wa kusoma na kuandika.

Uwezo wa usomi-mwandiko, inabaki shurti inayoitajika kwa kuhakikisha majifunzo ya elimu zingine.

Kwa kutengeneza hali hii, Wizara ya mafundisho ya msingi, sekondari na kazi, ilikamata hatua muhimu inayo lengo la kuboresha hali ya mafunzo-majifunzo, hasa kwa kutosha usomi-mwandiko kuwa elimu ndogo, na kuiinua kwa ngazi ya elimu kubwa ya majifunzo.

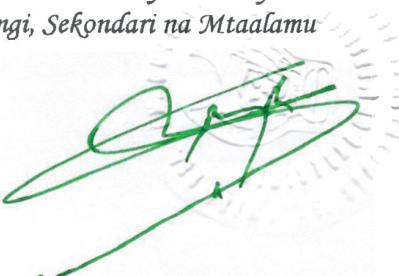
Ndio sababu, wizara ya mafundisho ya msingi, sekondari na kazi, anashukuru mchango ya washirika wake kiufundi na kipesa, kumuunga mkono kwa uboreshaji wa hali ya majifunzo na kwa ubadili ya mfumo kielimu ya Kongomani.

Vitabu hivi, vimeundwa na chumba inchini, kinacho usika na mipango ya shule na vyombo vyta mafunzo (DIPROMAD) ikisaidiwa na washirika wanao jiusisha na mafunzo ya usomi-mwandiko kwa luga la taifa. Vitabu hivi, ni mali ya Wizara ya mafundisho ya musingi, sekondari na kazi, pia ni kwa wanafunzi na walimu wa darasa la kwanza, la pili na la tatu ya shule zote ya msingi ya kiserkali na ya msingi ya kipekee yenye kukubaliwa. Tuna amini, watashiriki kwa uboreshaji wa mafundisho na majifunzo.

Walimu wanaume na wanawake, wanaitwa kwa kufanyiziya na kutumia kwa upendo vyombo hivyo vyta mafundisho kwa kufanya kazi zao zaidi kwa faida ya wanafunzi

Gaston MUSEMENA BONGALA

*Waziri wa Mafundisho ya
Msingi, Sekondari na Mtaalamu*

INGILIO

Waziri wa Jamuhuri ya kidemokratia ya Kongo anae husika na mafunzo ya msingi, sekondari na kikazi, anainua elimu ndogo ya kusoma na kuandika kwa ngazi ya elimu kubwa inchini. Alikamata mpango huu, ili ajibu ku maendeleo ya kikanda na kimataifa, kulingana na kanuni zilizo chukuliwa duniani kote pamoja na yanayo fanyika inchini mwetu.

Kwa kuboresha hali ya mafunzo-majifunzo ya kusoma na kuandika kunako shule la msingi, uwaziri huo, umeandalia mwanafunzi na mwalimu vitabu kufwatana na mpango wa mafunzo ya taifa.

Kwa darasa ya kwanza na ya pili ya shule la msingi, luga ya taifa iko kwa ujumla, luga ya mafunzo na elimu inayo fundishwa. Kwa darasa izo mbili, kifaransa inafundishwa tu sawa elimu. Mafunzo yake, inaishia tu kwakusema bila kuandika. Ni kuanzia kwa darasa ya tatu ndipo majifunzo kwa luga ya taifa yanahamishwa kwa luga la kifaransa.

Buku la usomi la mwanafunzi, pamoja na kitabu cha mwalimu na cha mwanafunzi, viliundwa kwa misingi ya ugunduzi wa kisayansi ya sasa, inayo hakikishwa na kuchunguzwa.

Ndani ya maendeleo ya mafunzo-majifunzo, msingi ni juma ya majifunzo. Kila juma ya mafunzo-majifunzo, ina mada ndogo inayo fundishwa katika siku sita. Siku ya kwanza ya juma, wanafunzi wanasikiliza usomi wa mwalimu. Siku ya sita, wanafunzi wanakamilisha yale waliojifunza juma nzima, na wanafanya mazoezo ya kuandika.

Buku hii ya usomi, inakamilisha kitabu cha mwanafunzi. Ni chombo nzuri kiliotungwa kwa kuimarisha mazoezo mbalimbali yilio fanyika somoni. Tunaalika walimu pia wazazi kusindikiza wanafunzi na kuwapa nguvu ya kumiliki yilio ndani ya kitabu hiki Tajiri kwa mazoezo ya kusoma na kuandika, ambao, bila shaka kitawaruhusu kupata ujuzi unayo hitajika.

KIPINDI CA 1

KUISHI VIZURI NAFASI YAKO

Juma ya 4

I i I i I i

i I i I i i

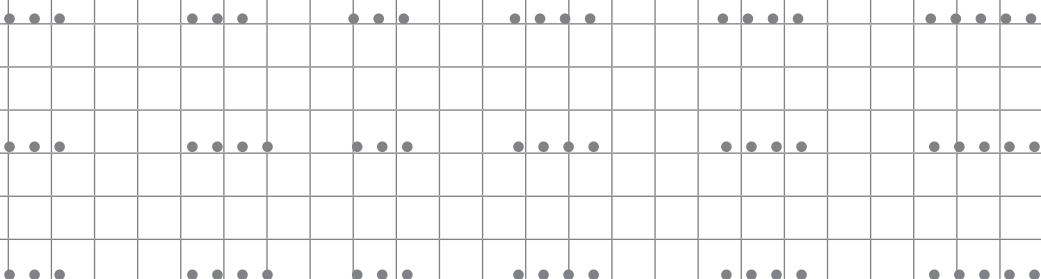
I L I L I L

i li LI Li

Lili LILI

i L li LI Li Lili

L

I

L

I

L

li

Li

Lo

LO

Lili

I

I

L

i

Li

.....

i

li

LI

LI

Lili

.....

.....

Li...

Lolo

Li...

...li

Juma ya 5

O o O o O o

lo Lo lo LO

Oli Lolo Lili

 I L
I O
LO
.....
.....

i li lo
Lo Lolo
LI O
.....
.....

Lo...	Lolo
Li...	...li

m M m M m M

mo Mi Mo mi

~~m~~
I I
m L o

Mi

.....

mi li Mo
mo Mi lo

Momo

.....

... lo

mo...

Mi...

—

i m L I M o l

Mi lo Mi mo

Oli Lili Lolo

Mimi Milo Momo

m

I

M

L

.....

.....

.....

.....

Mimi

Milo

Lolo

Juma ya 6

A

a

A

a

A

a

mama

Milo

lala

Ali alilala.

I m I
A L
i M
a

Ma

.....

li Mo la
mi Mo Mi Ma

Mama

.....

Ma...

Mama

Mi....

Anala...

Ali

Ali alilia.
Alililia limau.
Limau la Milo.

..... alilia.
..... alililia

F

f

F

f

F

f

Familia

falia

mafafa

Fifi amefia mali.

A
F
I
i
f
L
a
M

fa

.....

.....

li
la
mi
mo
Mi
Mo
Ma

Mama

.....

.....

Fi...

....si

ime...lia

ana....a

Aliloa

Fifi aliloa.

Alilio leo.

Ali aliloa leo.

..... alilio
Mama aliloa.

A o i O a I

M f L m | F

LI ma FO fi la MA

Filo Lofa Afia

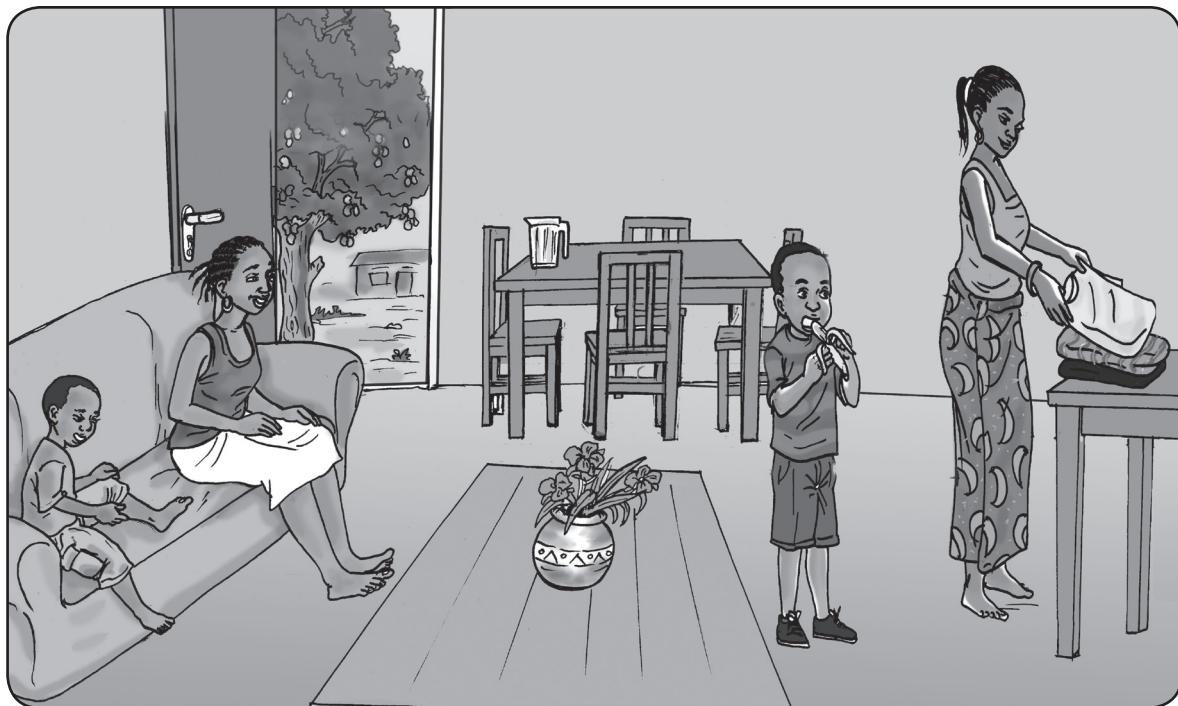
Mali la Fali.

fa FE fi fo FU

afia mali Filo

Juma ya 7

E e

E e

E e

Emile

Feli

alie

Eli

Fefe alilea Emile.

~~I~~ E f
I m L
F e M

fe

.....

fe E O li
me Fe le
mi

Eli

.....

Fi...	...si
ime...lia	ana...a

Alilia

Eli alilia leo.
Feli alilia leo.
Alilia mama.

..... alilia mama.
..... alilia mama.

b

B

b

B

b

B

baba

Bebi

Bibi

Baba alibeba bebi.

~~i~~ B O b a
f m e u L

ba

.....

a be o le
ba Lo bi
bo

beba

.....

Be...	...bi	ba...
Bobi	alibe...	ame...ba

Bebi

Bebi amelia.
Imefaa bamubebe.
Bibi amebeba Bebi.

Bibi Bebi.

..... amelia.

a I e O i E o A

I B m F L f M b

BE bu ba be bo

Baba Bibi Buku

Baba beba Bebi.

O i F m b L E B I

be me fe Le

Baba amebeaba bata

Juma ya 8

U u U u U u U u U u

ule ua Muluba mafua

Beba ule muluba.

~~u~~ B u
U f L
f m F

Mu ..
.....
.....

ma fu
bu Mu
lu ba u

bubu ..
.....
.....

Ma...a

...le

Mafu...

Mu...luba

Ua

Beba ile ua.

Ua la mama.

Alua beba maua.

..... alibeba

k K k K k K k K

kofi buku fika kaka

Kaka amekula kuku.

~~o k a L~~
k m L
i e u k

ki

.....

E ku ka
fi bu
ko

kule

.....

.....

ku...la	...ka	ku...
Kufi...	aliba...	amefi...

Kuku

Kuku ku buku.
Kuku dume.
Kuku kuu.

kuku ku.....

..... dume.

A o E i U a I e

I B k F L f M K

ki ku KU be ko

Baba Bibi Buku

Bibi anabeba buku.

ku fu Mu nu

...

kuku buku muke

.....

Bibi emefika kule

.....

KIPINDI CA PILI

KUKINGA MWILI WAKO

N n N n N n N n N n

nani

nini

neno

Nana

Nana ananena meneno.

i n u
N k o b a

No

.....

ni nu ne
Na no
me

nani

.....

manem...	Na...	...ni
Mune...	aliba...	anane...

Nana ananunua
Nana ananunua nika.
Ni nika nene.
Ni nika nono.

Ni samaki.....
Ni samaki.....na nono

d D d D d D d D d D

duka dada dunia kidudu

Dada Faida ana duka.

~~i n u a~~
N b o k
.....
.....

du da
ni i ka
fa no a
nani
.....
.....

ku...la	...ka	...nia
Kufi...	aliba...	ki...le

Dada Nadine

Dada anaona kidudu.
Kidudu kina Madoa.
Kidudu kiko ku kidole.
Kidole ya dada Nadine.

..... ana

Kidudu kina

N n d D n N

I B n k F L d f M K
da nu de no di ni do ne du na

Nani Nadine dada
Dunia ina maneno.

da ne di no du

Deni dunia Fani

Dada ana duka.

s S s S s S s S s S s

sabuni usiku soko masikio

Sabina alisuka Safi.

~~i~~ N d o s u a S
.....
.....

ni si ma sa bu ku u ki
sai
.....
.....

ma...kio	u...ku	...buni
...fi	...buni	...ko

Safi

Safi ni musafi.
Anasukua uso.
Anasukua masikio.
Sasa Safi ni musafi.

Safi ni

Sasani musafi.

t T t T t T t T t T t

tena tabia toka tumika

Toto atafika tena.

~~s~~ e s i u T
t i a n u o

to

.....

tu mi ta li a
ka to na te

sai

.....

ku...la	...ka	ku...
Kifi...	aliba...	amefi...

Taa

Tina ana taa.
Taa ni tano.
Anatumia mataa.

..... ni tano.
..... taa ku mafika

S t s T S t s T S t S T

sa to ne du si ta

no di so ni de

Sasa Tamu Tano Sisi

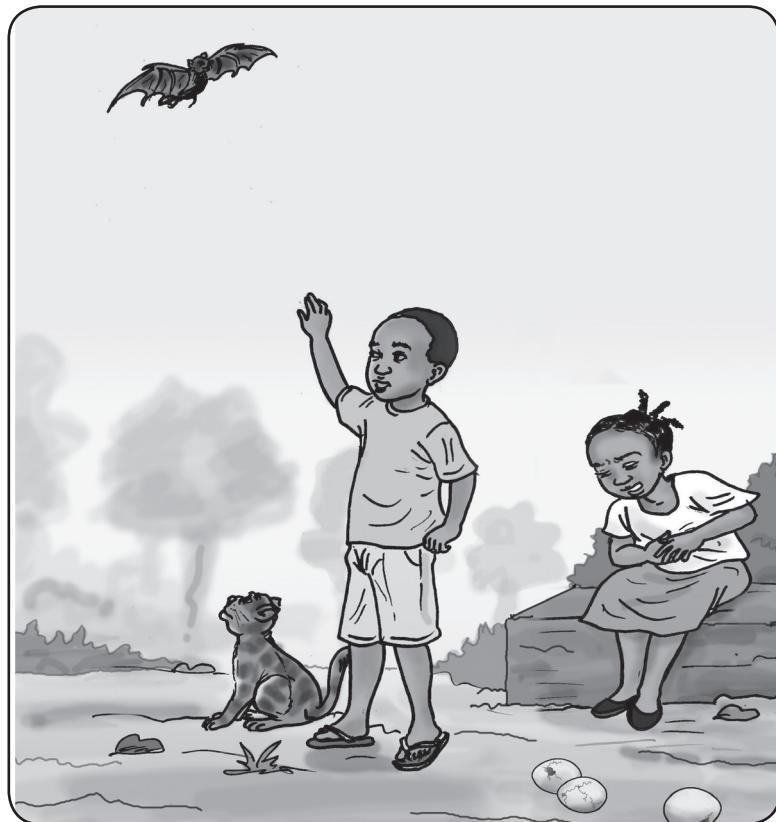
Sisi tisa tutakula.

sa tu se to se ti so te su ta

Deni dunia Fani

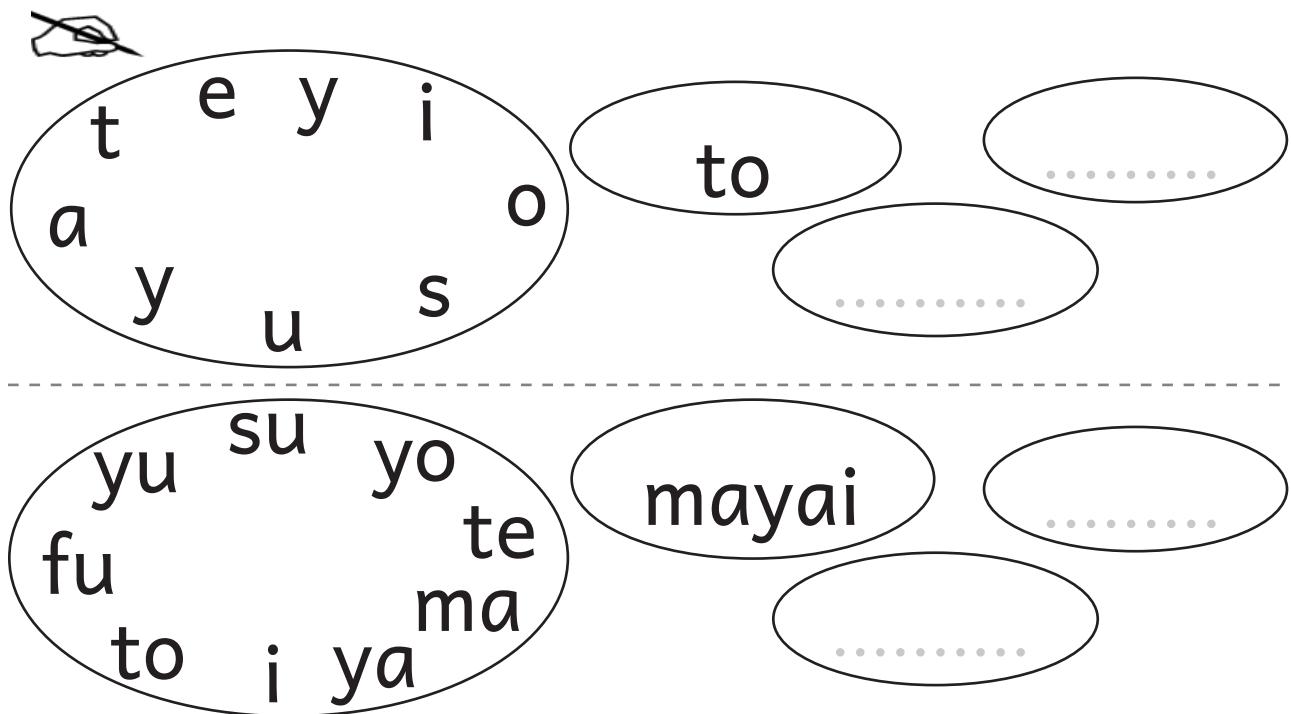
Dada ana duka.

Y y Y y Y y Y y Y y

mayai yoyote yako mayele
yeye ni Yusufu.

ma...i	...sufu	ma...le
...ye	ya...	yo...te

Ni yai

Ile ni yai.

Ni yai ya bata.

Si yai ya kuku.

Ile ni ya bata.

Ila si yai kuku

p P p P p P

popo anapika pepo pikipiki

Paka inapita pale.

~~y e p i o~~
a y e p i o
P u P
.....
.....

pe i na ta pi
po le pa ta
pepo
.....
.....

po...	...ka	...po
...le	...lipili	...ka

Popo

Popo inapita mu pepo.
Pepito anapepea popo.
Paka inaona popo.

Pepito anapepea
..... inaona popo.

P y p Y P y p Y P y

Su si na de yo
pi nu pa yi pe ni

Yai Yoyote Yaya Yusufu

Yusufu anakula yai.

sa tu se to se ti so te su ta

...

...

...

...

...

...

...

...

...

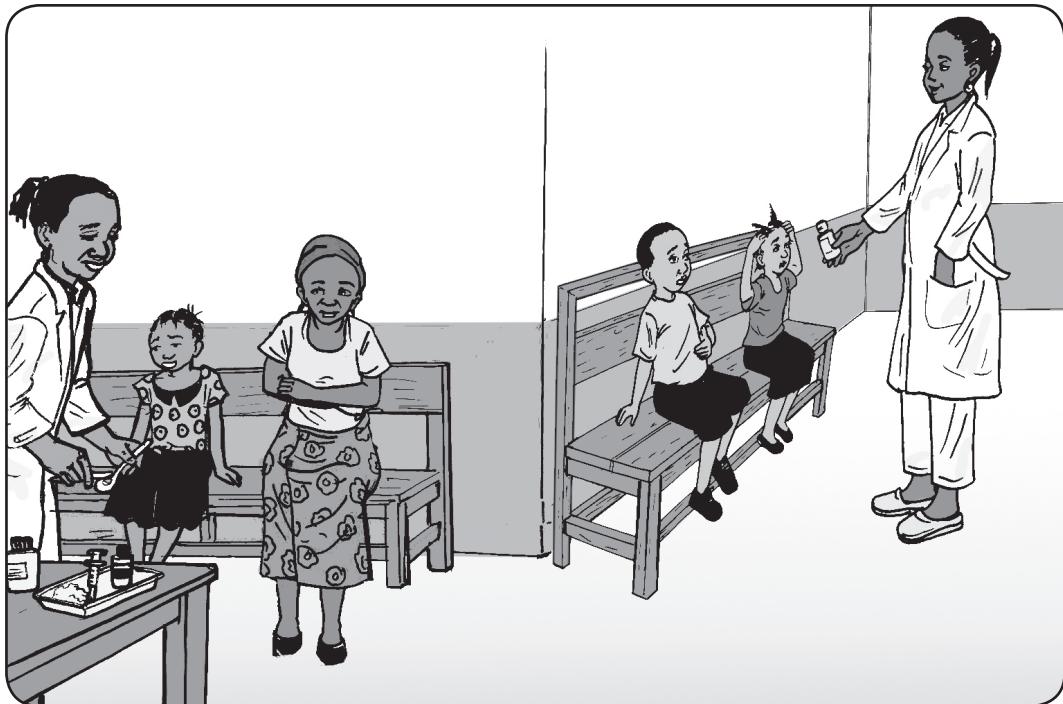
Deni dunia Fani

.....

.....

.....

Dada ana duka.

z z z z z z

zeze zake ninazo zamani

Zola anauliza Zaina.

~~y e z i~~
a
z u z o

zi

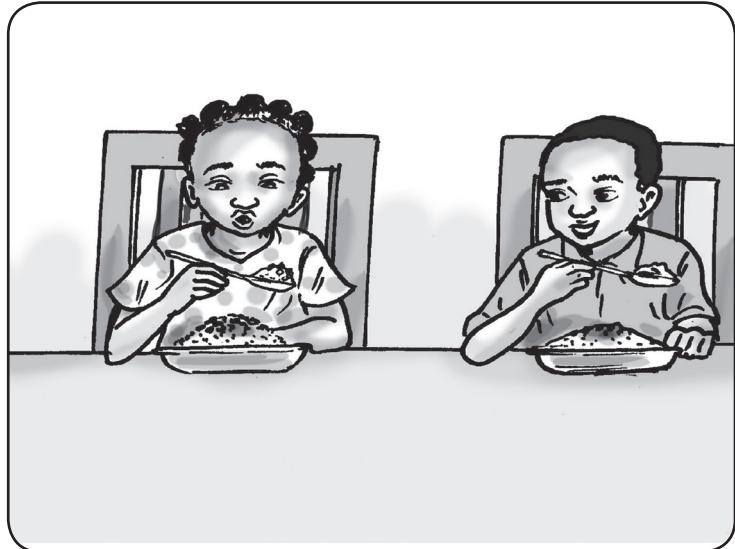
.....

za ni zo ma
a
ke
ze li na

Zaina

.....

nina...	anauli...	...ze
...ke	...ina	...mani

Zeze ya Zola

Zaina anabeba zeze.

Si zeze ya Zaina.

Ni zeze ya Zola.

Ni..... ya zola.

Si zeze ya

W

w

W

w

W

w

wazo watoto wote wanawake

Wewe na wale ni watoto.

~~a~~ Z a W
a e z u

wa

.....

to te le we zo
wa li za wo ke

Watota

.....

...zo	wana...ke	...te
we...	...toto	...le

Wali

Wali ni ya watoto wawili.
Wote wanakula wali.
Wewe pia utakula wali.
Wawaace wakule wali.

Wote wanakula

..... pia utakula wali.

W z w Z W z w Z W z

za wi yu po zu we pi
Zeze Zaina Zazu Zozote
Wazo Wali Wezo Wetu
Wewe unawaza wazo ile.

wa tu se We ti so ze za

...
uwezo
.....

...
zawadi
.....

...
wazima
.....

Wazazi ni wazima.
.....

G g G g G g

Kidogo Goma gazeti giza
Gege anageuka.

~~z~~ G z a g i
o e w u

ga

.....

.....

Go u le ga ze
ki ka ge ma

Goma

.....

.....

...zeti	...ma	...za
...zeti	Ge...	kido...

Gazeti

Guli anagawa gazeti.
Gazeti ya Goma.
Zagabe anasoma gazeti.

Gezeti ya

Zagabe anasoma

V

v

V

v

V

v

vile vazi

vema

vidudu

Vedasi anapika viazi.

z a v
g i
o e u
v

vu

.....

zi va le
vi ma a
du ta ve
ze

vita

.....

ana...uka	...ma	...za
...zeti	aliba...	kido...

Vazi ya Vedasi

Vedasi anavaa vazi.

Vazi ina alama ya vidudu.

Vidudu vile ni viwavi.

..... ya vedasi.

Vazi ina alama ya

G g V v G g V v

Vi go vi Go

Viwavi gari Vigelegele

Mavazi goti geuka vidudu

V v G g

vazi

vigumu

viatu

H h J j H h J j

hewa haja kijiji homa

Hema yaleta joto.

~~h~~ e j v i
h o g H u

fe

.....

.....

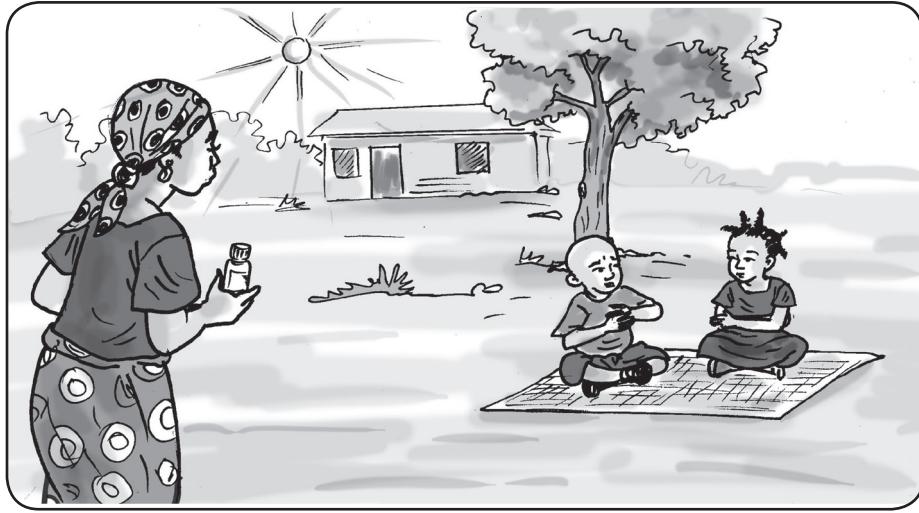
ha ki ji ho
jo to ma
ta le ya

haja

.....

.....

ki...ji	...ma	...ja
ho...	...to	ho...

Homa

Watoto wana homa.
Wanakaa kuliko muti.
Homa inawaletea joto.
Lakini mama anajua dawa.

Watoto wana
Homa inawaletea

r R C c r R C c

roho cakula raha cura

Hema yaleta joto.

~~c~~ R i u
e
r o g C

Ra

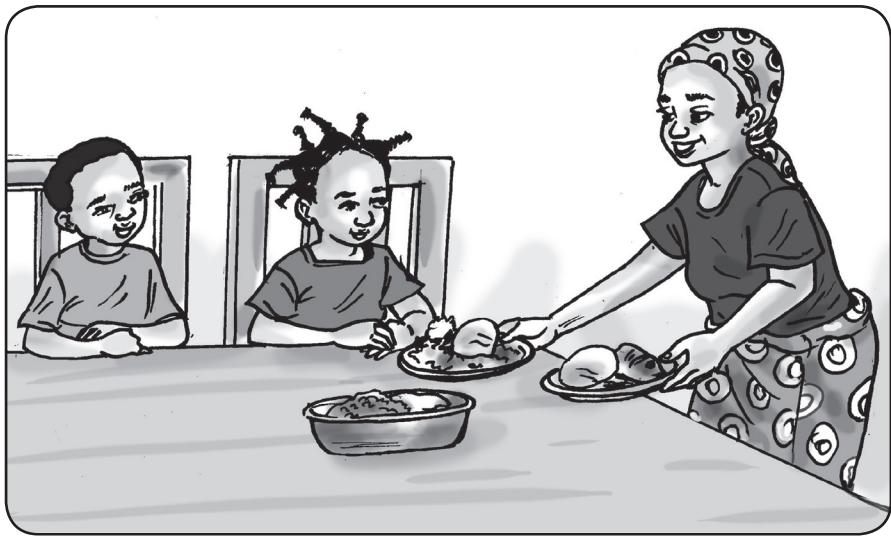
.....

ho ca ku
ro la ra
ma he ha

roho

.....

...kula	...ha	...to
...ho	...ma	...ra

Homa 2

Watoto wanapona.
Wanaceza na furaha.
Roza anawapa cakula.
Wanakula cakula na raha.

..... anwapa cakula.
Wanakula na raha.

h H j J r R c C

r R h H c C j J
re hi jo cu ra je
ci ju ha he ri co
radi haraka cace harufu
huru haja ceo kuva
Kacece iliruka huru juu.

ha ru je co ri ja co hu

...

cakula herufi hewa

.....

Rigo hana ceti.

.....

KIPINDI CA 3

KUTUMIA VITU VYA MTAATI WAKO

sh SH sh SH sh SH Sh

shoka shule shati sheria

Hii ni shati ya shule.

~~c~~ sh i
e sh u
o g sh

shi

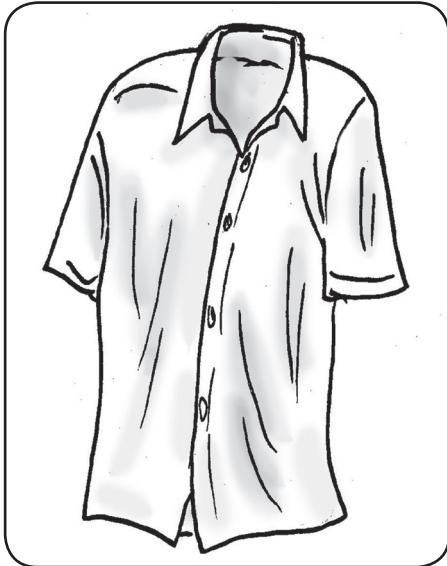
.....

le shi li ri
sho le shu
ka sha mo

shoka

.....

...ti	...ka	...le
...ria	...ti	

Shati

Wewe una sheria.

Ni shati ya shule.

Si shati ya sherehe.

Ni shati ya

Si ya sherehe.

ny NY ny NY ny NY

nyama nyuma nyuki nyoka

Nyoka iko nyuma yako.

ny sh i
e u
o Ny sh

nya

.....

.....

nyu ka
ki nya
nyo ma

nyama

.....

.....

...ka	...ma	...ki
...nya	nyu...	nya...

Nyuki

Nyuki ana nyama.
Nyuki ana nyanya.
Nyama na nyanya.

..... ana nyama.

Nyuki ana

SH ny sh NY SH ny ny

SH m NY D L sh M

De fa lo mi Fe li Ma do

Nyuma Shida Shauri

Nyinyi muna sheria.

sha nyi sho shu NYA

.....

Sheria nyuma shida

.....

Shule ni maisha

.....

ch CH ch CH ch CH ch

Cheche Chichura

Soko yetu, jina yake Chichura.

~~m~~ e ch ch i
ch o sh ch u

cho

.....

e ch ri chu
cho le mo
ra sha

cheche

.....

...chura

...che

Cheche sokoni

Cheche anauzisha sokoni.
Jina ya soko hii ni Chichura.
Soko Chichura ni kuu sana.

..... anauzisha samaki.

Soko ni kuu sana.

nd Nd ND nd nd Nd

ndege dende ndizi ndazi

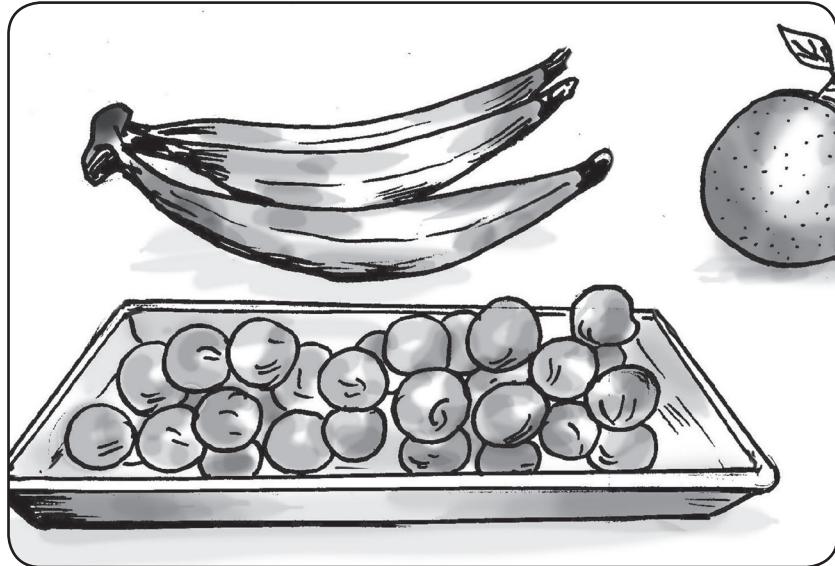
Ndizi iko ndani.

~~Handwriting~~

e o ND
nd sh u i
.....
.....
.....

mo ndo ri
nd de ndi
ge sha zi
ndimo
.....
.....
.....

...zi	...ni	...le
...ria	...ti	de...

Tunda

Ndizi ni tunda.

Ndazi si tunda.

Ndimu ni tunda.

..... ni tunda.

Ndizi ni

ch nd CH nd ch ND

cho fa ndo shi Fe nya do
Chawa Ndui Shauri
Ndimu iko ndani.

cha ndo chi nde

ndege dende Chiza

Chiza anaenda

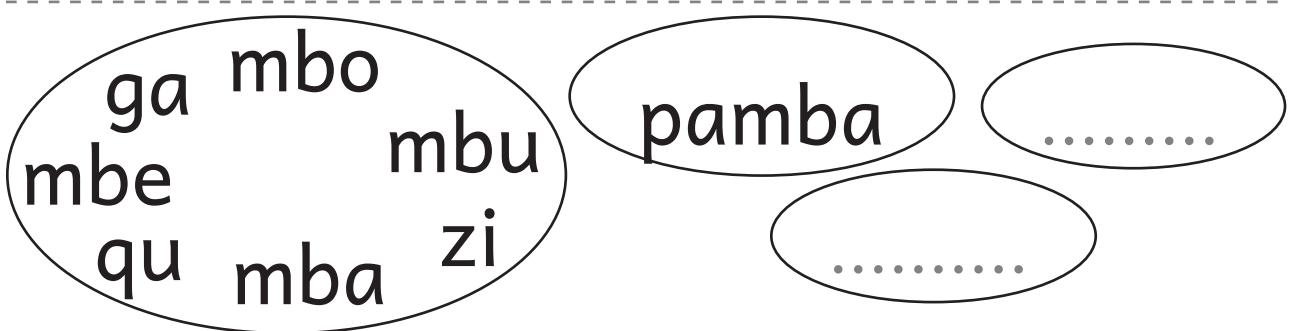
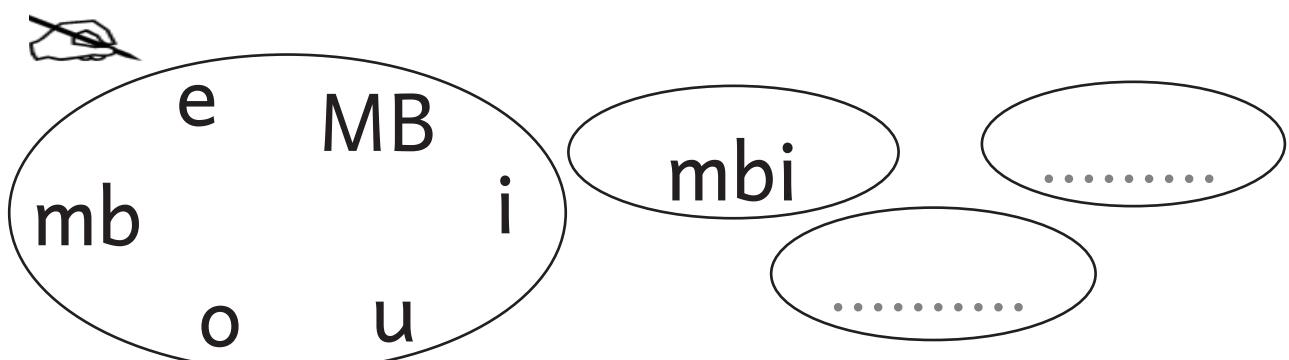

mb Mb mb Mb mb Mb

mbegu mboga mbuzi

Hii ni mbegu ya pamba.

pa...ga
...zi	...qu

Mbegu

Napanda mbegu ya pamba.
Muti wa pamba watoa upamba.
Tunafanya mavazi na upamba.

Napenda ya
Tunafanya nguo na naamba.

NG ng NG ng NG ng

ngoma ngumi ngombe ngazi

Monga ana ngozi ya ngombe.

~~Handwriting icon~~
Ng o Ng
ng e NG u

nge

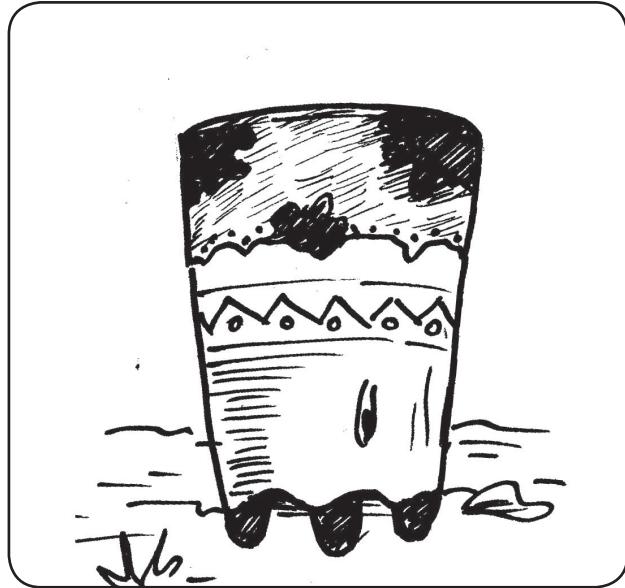
.....

mo ndo
nde de ndi
me sho zi

ndimo

.....

ngo...	...mi
...zi	...mo

Ngoma

Ngoma ina ngozi.
Ni ngozi ya ngombe.
Ni ngozi ya nguvu sana.

Ngoma ina
Ni ngozi ya sana.

MB ng mb NG ng mb Mb

cho nga ndo mbi Fe mba

Mbuzi Ngoma Mbi

Nyinyi muna sheria.

Nyama ya mbuzi ni mboga.

MBA ngo mbi Mge w

.....

.....

.....

.....

mbali

ngazi

mbegu

.....

.....

.....

Chiza anaenda

.....

mw MW mw MW mw MW

mwami mwezi mwaka mwili

Hii ni mwanzo wa mwaka.

~~mwami~~
mw i Mw
u m e
a mw o

mwa

.....

li mwi mi
mwa ka mwi

mwezi

.....

...li	...ka
zi...	...mi

Mwalimu wetu

Mwalimu wetu ni mwema.
Mwili wake ni safi.
Vazi yake haina ucafу.

Mwalimu wetu ni
..... wake ni safi.

nz Nz nz Nz nz Nz nz

kanzu mwanzo anza inzi

Kanzu ya Nzigi ni nzuri.

~~u~~ nz i nz
a NZ o
.....
.....

li nzo i nzu le
nzu ka mwa
.....
.....

i...	mwa...	a...
ka...	...gi	...ri

Nzigi

Nzigi ana kanzu.
Ni kanzu nzuri sana.
Ni Kanzu nyeusi.

Nzigi ana

Ni kanzu sana.

NZ nz MW mw Nz mw

mwa nze MWI nzi MWO

Mwezi Inzi Mwisho

Ni mwanzo wa mwaka.

mwa nga ndo nzi mba

.....

.....

.....

....

....

Mamba mwisho inzi

.....

.....

.....

Ni mwanzo wa mwezi.

Kw Kw Kw Kw Kw Kw

kwale kwetu kweli

Kwenu ni kwangu.

~~u~~ kw i kw
a kw o e

kwa

.....

.....

tu nzo li
kwe Ngu kwe
nu mi

kweli

.....

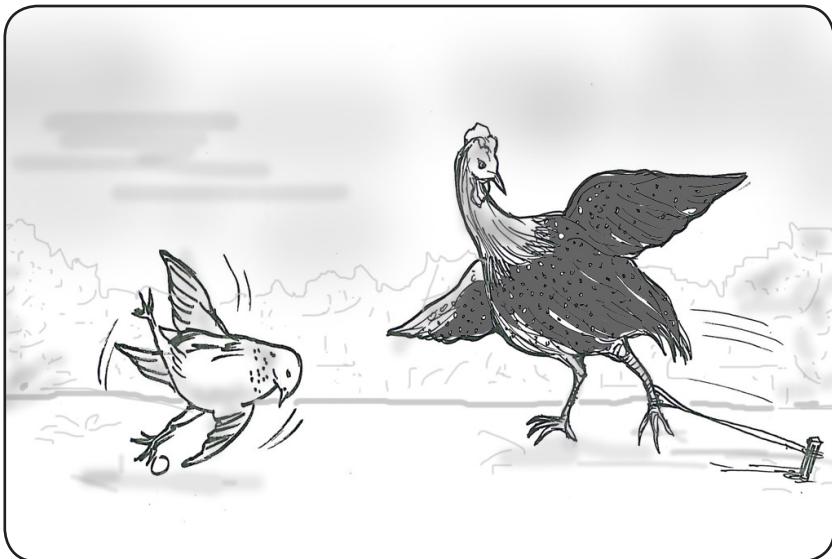
.....

...nu

...tu

...ngu

...li

Kwale na kanga

Kwale inakwala.

Kanga inakwama.

Kwa kweli wanakwazwa.

..... inakwala.

Kanga

nj NJ nj NJ nj NJ nj NJ

njiwa njaa njema njia inje

Njiwa ina njaa.

~~u~~ nj i e
a Nj o

kwa

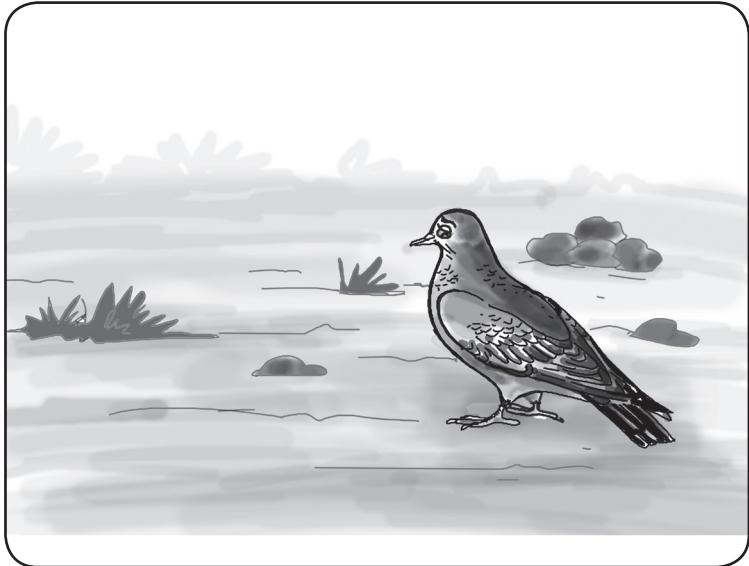
.....

tu nzo
nji nje i a
ma nja
wa

inje

.....

...wa	...ma
...a	i...

Njiwa

Njiwa inatoka inje.
Kweli ina njaa.
Hali yake si njema.

..... inatoka inje.

Hali yayo ni

Kw nj NJ KW kw

Nju kwo nzi nje kwa
kwangu njaa njema

Karibu kwetu.

nja kwe nji kwo nju
.....
kwale Njiwa kweli
.....
.....

Ce cahier de lecture a été imprimé grâce à l'appui généreux du peuple Américain et du peuple Britannique, à travers l'Agence des Etats-Unis pour le Développement International (USAID) et le Ministère Britannique de la Coopération Internationale (DFID/UKAID).

